

Daszti-dűlő I. (KÖH 63184): A községtől É-ra, a vasútvonal, a község határ és a 84. sz. főút által közrezárt területen, nagyjából egyenletes felszínű platón hosszan elnyúló – K-Ny- irányú – sávban közepes intenzitással késő középkori cserépanyag jelentkezett; a leletek kisebb-nagyobb foltokban sűrűsödtek. A területet a vasútvonalig bejártam, de a község közigazgatási határától Ny-ra régészeti leletet már nem találtam. A felszíni telepnyom ugyanakkor É felé jelentékenyen elnyúlik, bár ezen a területen jóval ritkábban kerültek elő kerámiatöredékek, és csak a Ny-i részen, a közigazgatási határ mentén jelentkeztek. A nagy kiterjedésű lelőhely a tapasztaltak alapján szabályos félhold alakban terül el a Daszti-dűlő területén.

Daszti-dűlő II. (KÖH 71201): Az iménti lelőhelytől D-re, a Daszti-dűlő D-i részén kisebb foltban szintén középkori és újkori edénytöredékeket gyűjtöttem.

Felső-kutasi-dűlő (KÖH 46043): A községtől Ny-ra, az Egyházásfalú felé vezető úttól D-re, mintegy 300 m-re egy széles fasor D-i oldalán található a már ismert lelőhely, ahol Nováki Gyula római épületfalakat mért fel 1961-ben. 1965-ben Gabler Dénes is lokalizálta az épületmaradványt. A korábbi lokalizálások révén gyorsan megtaláltam a helyet. Mintegy 60×30 m nagyságú foltban intenzíven jelentkezett épületomladék (tégla-, és kőtöredékek), ezen a területen a talaj színe lényegesen sötétebb, majdnem fekete, így messziről is jól látszik. A mélyszántás erősen bolygatja a régészeti rétegeket. A falmaradványok körül kb. 150×80 m nagyságú területen szórványosan kerámia-, és apró téglatöredékeket találtam.

Füzes-alja (KÖH: 31228): A már ismert lelőhely a nemeskéri határ mellett, a 84. sz. főúttól K-re található. Gömöri János 1972-ben itt őskori telepnyomot regisztrált. A lelőhely a Séres-árok Ny-i oldalán, egy enyhe kiemelkedésen helyezkedik el. A telepnyom D-i része jelenleg művelésen kívüli parlagterület, amely terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. A parlagterületről É-ra gyér gabonavetésben szórványosan őskori és újkori cseréptöredékeket gyűjtöttem; az őskori leletanyag jellegtelen és erősen kopott oldaltöredékekből és néhány apró paticsdarabkából áll. A leletanyag egy szabályos ovális alakú földdomborulatról került elő, amely É felé egészen a község határig (az itt lévő vizesárokig) elnyúlik.

Közép-kertek-alja II. (KÖH 71205): Az Egyházásfalú felé vezető út É-i oldalán, közel a településhatárhoz a gyér vetésben szórványosan késő középkori kerámiatöredékek jelentkeztek. A felszíni leletanyag az úttesttel párhuzamosan, mintegy 200 m hosszan elnyúló foltban került elő.

Nagyceser-dűlő (KÖH 71203): A Csepreg felé vezető közúttól É-ra fekvő szántóföldön, közvetlenül a község határ mellett egy ÉNy-DK-i irányban húzódó dűlőút mentén a gyér repcében közepes intenzitással késő középkori és kora újkori cserépanyag jelentkezett. A leletek a dűlőúttal párhuzamosan elnyúló foltban kerültek elő.

Tüsmegyei-dűlő (KÖH 35959): A területen Nováki Gyula 1961-ben terepbejárás során terra sigillata töredéket talált, és római temető(?) nyomait észlelte. A lelőhely a Tüsmegyei-dűlőút D-i oldalán, jól érzékelhető kiemelkedésen található. A kiemelkedés felszínén szórványosan középkori és újkori edénytöredékeket találtam. A leletanyag jelentkezése Ny felé a domb lábáig tartott, a mellette fekvő mélyedésben régészeti lelet már nem került elő.

84. sz. főút keleti oldala (KÖH 71199): A Füzes-alja lelőhelytől D-re, a 84. sz. főút K-i oldalán nagyobb ovális alakú területen közepes intenzitással késő középkori és kora újkori kerámiatöredékek jelentkeztek. A leletanyag az itt áthaladó villanyvezeték egyik oszlopa körüli kb. 100 m átmérőjű foltban sűrűsödött.

TAKÁCS KÁROLY

569. Úri, Tó fölötti dűlő (KÖH 54330)

(Pest megye) B

A jelentést lásd a kötet 117. oldalán!

MIKLÓS ZSUZSA

570. Vadna, Vár-tető (KÖH 16901)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á, Kk

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság 2009. október–november hónapokban kutatási program keretében ásatást végzett a lelőhelyen. A feltárás előzménye volt a terület 2008-as műszeres vizsgálata, melynek során elkészítettük mikrodomborzati felmérését, valamint szisztematikus leletgyűjtést végeztünk. Ugyanakkor elkészítettük a várhegy geofizikai kutatását is.

2009-ben a várhegy szondázó feltárása volt a cél. Először egy ÉK-DNy irányú, a vármagot teljesen átvágó, 2 m széles kutatóárkot nyitottunk, majd erre további két merőleges árkot húztunk. A területet fedő vékony erdei humusz már viszonylag sok leletet rejtett, késő Árpád-kori kerámiát és több nagyméretű, 15. századra keltezhető számszerű nyílhegyet. Ezek nem voltak objektumhoz köthetőek, másodlagos, vagy harmadlagos helyzetben kerültek elő. Az erdei felszín alatt közvetlenül egy tömör, igen sötét (fekete) természetes réteg következett, amely fokozatosan átváltott a sárgásbarna agyagos altalajba, mely alatt már a sziklafelszín, ill. annak köves málladéka feküdt. Gyakorlatilag a várbelső középső részén hiányzott a kultúrréteg. Ugyanezt tapasztaltuk a további két merőleges árokban is. Beásott objektumok nyomát csak a várbelső peremén tapasztaltuk, minden kutatóárok végében sziklába vájt cölöplyukak rendszerére bukkantunk, melyek – követve a hegy peremét – egy egysoros palánkfalat jelöltek ki. A cölöplyukak a mai felszínhez képest nagyon magasan kerültek elő. Már az ásatás során feltűnt, hogy a

lapos, platószerű várbelső szinte alig emelkedik a külső sánc fölé – a kettőt csak a 2,5 m mély (mára erősen feltöltődött) sáncárok választotta el. Ezek alapján azt feltételezzük, hogy a várbelső a modern korban szinte teljesen elplanírozták (erdőművelés), így csak néhány mélyen fekvő objektum (cölöplyukak és ciszterna) maradt meg. A ciszternát is feltártuk, mely a mai felszínen egy 0,5–1 m-es mélyedésként jelentkezett. A 3,5 m mély víztározót a sziklába vájták, semmiféle kitapasztása nem volt. Betöltésének felső fele erdei humuszos feltöltés és 20. századi szeméttel kevert erdei föld volt, majd pedig egy hamus, kormos réteg következett. Ez alatt egy egységes középkori betöltés következett, mely az egykori udvarból származhatott, benne sok Árpád-kori és kevesebb 15. századi kerámiával. Úgy tűnik, hogy ezen réteg tetejéig kincskeresők kiásták a ciszternát, majd ezt felhagyva, az újra betöltődött. A kincskeresés/beásás időpontját a II. világháborúra tehetjük, amikor a remek panorámájú várban egy katonai egység hosszabb ideig tartózkodott. A középkori betöltés tetején lévő hamuban zubonygomb, sapkarózsa, drót volt.

Közel hasonlóan negatív eredménnyel zárult a sánc átvágása is. Az egyik kutatóárkot ott nyitottuk, ahol egy felszíni mélyedés is látható volt, de itt volt a legmagasabb a védemű. E beásásról kiderült, hogy egy újkori pince/verem, amelyet a sáncba vájtak. A bolygatatlan részen megfigyelhető volt a felszín alatt egy kis szakaszon az eredeti sánc mindössze 50 cm vastag feltöltése, amelyből egy Árpád-kori kerámiatöredék került elő. A sánc egy bolygatatlanabbnak tűnő, de a mai környezetéből alig kiemelkedő részén is nyitottunk egy további árkot. Itt 90 cm vastag „csíkos” szerkezetű sánctöltést figyeltünk meg. Mindkét helyen a sánctöltést a sötét (fekete) tömör természetes felszínre, valamint a sárgásbarna agyagos altalajra emelték. A sánctöltésről is bebizonyosodott, hogy jóval magasabb lehetett korábban, mi csak a legalsó rétegeit fogtuk meg. A modern korban ezt is erősen bolygatták, elplanírozták. Egy 1926-os fényképen a vár területe még részletgazdag, markáns domborzati elemekből állt, amit – mint tapasztaltuk is – később teljesen megváltoztattak.

Az ásatás eredményének tartjuk azonban, hogy bebizonyosodott a vár kettős periódusa: első ütemben az Árpád-kor végén emeltek itt kisméretű várat, majd a 15. sz. közepén a husziták rövid időre megszállták és hevenyészett erődítést alakítottak ki. A huszitáknak is védelmet nyújtó sánctöltést, valamint a megtalált palánksort már az Árpád-korban megépítették. Egyik korszakhoz sem köthetünk maradandó anyagú épületet, hiszen a nagyfokú pusztultság ellenére is kellett volna habarcsnyomokat találni, de ilyenre nem bukkantunk. Így talán egy egyszerű fapalánkos várral számolhatunk, benne további faépületekkel, mindkét korszakban, amelyet egy mély árok és sánc védelmezett D-ről, a többi oldalról pedig a meredek hegyoldal.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

571. Vasvár, Domonkos kolostor (KÖH 42805)

(Vas megye) Á, Kö

2009. április 6. és május 26. között a kolostor mai belső udvarában végeztünk feltárást. Az udvar teljes szélességében, a kolostorszárnyak mai belső falai között húztunk két É–D-i, ill. Ny–K-i árkot, valamint az udvar ÉK-i sarkában két kis szelvényt nyitottunk a középkori kerengőre és az udvar DNy-i részében kutattuk a feltételezhetően középkori kutat. Árkainkkal több ponton hitelesítettük Hajmási Erika 1985-ös szondázó ásatását. Erre azért volt szükség, mert a feltárást dokumentációja nem került a múzeumba.

Az udvar legmarkánsabb épített emléke az a 19. században felépített majd visszabontott téglakerengő, amely a Szent Kereszt templom D-i falától 3,5 m-re D-re az udvar egész szélességében húzódik. Az újkori kerengőt a kőből épített középkori kerengő D-i falához támasztották.

A kutatóárokokkal képet nyertünk a mai kolostorszárnyak udvari alapjairól. A középkori falak részben a mai épületszárnyakon belül vannak, így ezek datálását csak az épületbelsőben történő kutatás határozhatná meg.

Az épületegyüttest 1985–86-ban kutató Haris Andrea arra a megállapításra jutott, hogy a IV. Béla által alapított kolostor temploma, valamint a Ny-i és a D-i szárny, ill. a templom szentélyéhez D-ről csatlakozó kerengő egy ütemben épült fel a 13. sz. második felében.

A Ny-i kolostorszárnyat biztosan a 13. században alapozták meg egy kb. 1 m vastag feltöltési/planírozási rétegbe, mely alatt korábbi, Árpád-kori objektumokat bontottunk ki. A feltöltést az 1. és a 4. sír ásásakor átvágták. A 13. századi datálást erősíti, hogy az 1. sír mellett egy friesachi denárt találtunk.

A korábbi objektumok jelenléte arra utal, hogy a dombot a kolostor építése előtt is használták. A Ny-i épületalap a többi épületszárny alapozásától jelentősen eltérő fala alapján az sem zárható ki, hogy egy a kolostornál korábbi, világi épület falait használták fel a kolostorszárny építésekor. Beazonosítottuk a Hajmási Erika által 1985-ben – Haris Andrea publikációja szerint – a Ny-i szárny belsejében fejjel lefelé fordított helyzetben kiásott edényt, amelyben az ásató madárcsontokat talált, és építési áldozatnak határozott meg. Az edény meglehetősen jellegtelen és biztosan későbbi a 13. századnál. Az edény kora mellett újabb kérdést vet fel az épület egyházi jellege és az építési áldozat közötti látszólagos ellentmondás.

A D-i szárny alapozásának csatári kőből emelt alsó rétege lehet középkori, a K-i szárny középvonalában azonban csak 19. századi téglalapozást találtunk. A K-i szárny alapjai előtt a fal korának meghatározása érdekében két kis, 1,5×1 m-es szondát nyitottunk. Az É-i szakasz előtt lévő I. szondában a falalap a D-i szárnyéhoz hasonlatos és egy határozott szintugrás is megfigyelhető benne. A felső rétegekben látható faragott kövek a fal-